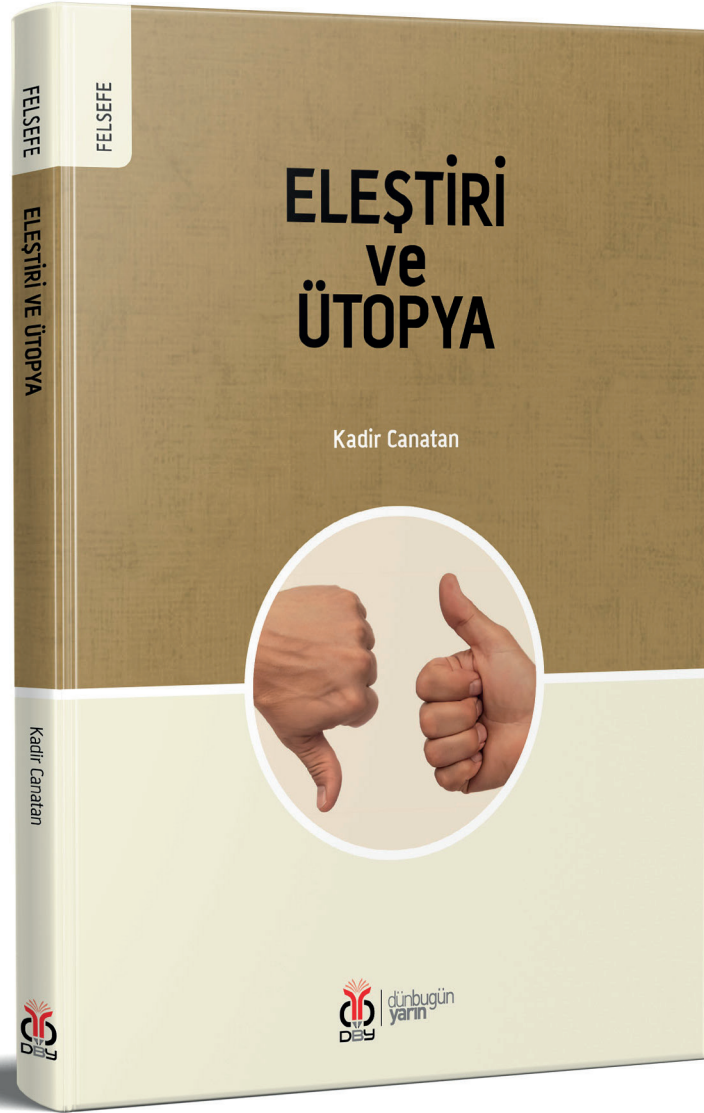

ELEŞTİRİ ve ÜTOPYA

Kadir Canatan

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 210
Felsefe: 16

ISBN 978-625-7471-57-2
Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2022

Yazar:
Kadir Canatan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Editör:
Nuh Muaz Kapan

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Egokitap (Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Eleştiri ve Ütopya

/ Kadir Canatan (Prof. Dr.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2022.

160 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 210) ___ Dizin var

ISBN 978-625-7471-57-2

1- Felsefe 2- Eleştiri 3- Ütopya

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Önsöz	9
Giriş	13

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÜTOPYA VE TOPLUM ELEŞTİRİLERİ

1. Platon: “Devlet”	27
2. Hz. İsa: “Dağ Vaazı”	35
3. Fârâbî: “İdeal Devlet”	45
4. İbn Bâcce: “Yalnız Adam”	57
5. Thomas More: “Ütopya”	69
6. Tommaso Campanella: “Güneş Ülkesi”	75
7. Francis Bacon: “Yeni Atlantis”	83
8. Karl Marx ve Friedrich Engels: “Komünist Manifesto”	91
9. İslamcılar: “Asr-ı Saadet”	99
10. Aldous Huxley: “Ada”	109
11. Ivan Illich: “Okulsuz Toplum”	115
12. Francis Fukayama: “Tarihin Sonu”	125
13. Yuval Noah Harari: “Homo Deus”	133

Sonuçlar ve Değerlendirme	141
Kaynakça	151
Dizin	153

Önsöz

İnsan hayatı, aslına bakılırsa gerçeklerle hayaller arasındaki gidip gelmelerden ibarettir. İnsan gerçeklere teslim olduğunda içkin bir varlık haline gelir, hayallerinin peşinde koştuğunda ise aşkın bir varlık olur. İçkin insan realist, aşkın insan ise idealist ya da ütöplast olarak adlandırılır. Hepimiz biraz realist biraz da idealist oluruz. İnsan ömrü boyunca gerçekler ile hayaller arasında gidip gelirken hayatı öğrenir. Hayatın sadece gerçeklerden ya da sadece hayallerden ibaret olmadığını görür.

Alman edebiyatçı ve filozof Goethe, yaşam akışı içinde insan kişiliğinin değişime uğradığını anlatmak için şunu söyler: Çocuklar realist, gençler idealist, yetişkinler şüpheci, yaşlılar ise mistik olurlar. Aslında bu özelliklere her zaman sahibiz ama belirli dönemlerde belirli özelliklerimiz galiba öne geçiyor.

Eleştiri ile ütöplast arasında sıkı ilişki, insanın aşkın varlık boyutuyla temellendirilebilir. İnsan gerçekler dünyasından rahatsız oldukça, gerçekler bu dünyada hayal kırıklıkları yaşadıkça hayallerine yaslanır. Hayal dünyası öylesine geniş ve büyük imkânlarla donatılmıştır ki ne istersek yaparız. Hiç kimse bizi orada engelleyemez. Bütün arzu ve isteklerimiz orada gerçek olur.

Hayal dünyası bir imkânlar dünyasıdır. Sınırsız imkânlar, bizim yaşadığımız gerçekler karşısında özerk düşünmemizi ve davranmamızı sağlarlar. Bu şekilde gerçek dünyadan mesafe alır ve ona karşı daha eleştirel düşünebiliriz. Ütopya “zihinsel” bir varlıktır. Gerçeklik dünyasında karşılığı yoktur, ama biz onu zihnimizde varederiz. Belki zihinde varetmiş şeylerin bir gün gerçeklik haline geleceğine de inanırız. Nitekim çoğu hareketlerimizi önce zihinde tasarlayıp sonra da pratiğe aktarmıyor muyuz?

İnsanlık zor zamanları ve şartları aşmak için hep hayaller kurmuştur ama bunu yazıya geçirdiğinde ütopya doğmuştur. İlk ütopyaların destanlar ve efsaneler olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda mitoloji, efsanelerin ya da başka bir deyişle insanlık ütopyasının bilimidir diyebiliriz.

Efsaneleri insanlık ütopyaları olarak görsek de bugün bildiğimiz ve üzerinde konuştuğumuz ütopya kolektif değil, daha çok bireyseldir. Doğal olarak bu, ütopyaların toplumsal ve kolektif bir boyutunun da olduğu gerçeğini göz ardı etmemizi gerektirmez. Bilakis bu kitaptaki iddialarımızdan birisi budur: Bilgi sosyolojisi bize bireysel olan ya da görünen her şeyin aynı zamanda toplumsal olduğunu öğretiyor. Sözelimi sanat ve edebiyat ürünleri bir kişinin elinden çıkar, ancak o çoğu zaman toplumsal gerçekliğe tercümanlık yapar. Bunu yaparken doğal olarak kendi yaratıcılığını da işin içine katar. Ütopyalar da böyledir. Ütopya yazarları, kendi düşlerini yazarken sadece kendi düşlerini değil, toplumun da düşlerini yazarlar.

Elinizdeki çalışma, geçmişten günümüze doğru, farklı zaman ve mekânlarda yazılmış 13 ütopya eserini incelemektedir. Bu eserleri incelerken çıkış noktamız, bu eserlerin toplumsal bir eleştiri metni olarak okunabilecekleridir. Her ne kadar ütopya yazarları kendi kişisel hayat hikâyelerine bağlı olarak bu metinleri yazmışlarsa da aslında kendi ve belki de toplum adına iki şeyi

yapmışlardır. İlk olarak mevcut reel duruma yönelik –bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak– bir eleştiri yapmışlar. İkinci olarak bu eleştirilere bağlı olarak daha aşkın bir dünyanın kapılarını aralamışlardır, yani mevcut dünyanın karşısına yeni bir dünya koyarak başka bir dünyanın mümkün olduğunu göstermeye çalışmışlardır.

Her iki işlevi de dikkate alarak Platon’dan Hz. İsa’ya, Fârâbî’den Thomas More’a, Campanella’dan Karl Marx ve Friedrich Engels’e, İslamcılık’tan Francis Fukayama’ya kadar birçok ütopya kitabını sizler için inceledik, hangi eleştiri ve özlemleri dile getirdiklerini ifade etmeye çalıştık. Farklı dünyalardan ve zamanlardan seçilmiş olan bu ütopyaların bizim hayal dünyamızı geliştireceğine olan inancımızla, paylaşmayı bir ödev ve sorumluluk olarak gördük.

Kadir Canatan

Çiftlikköy, 1 Ocak 2022

Kaynakça

- Abdülkerim Özeydın, “Asr-ı Saadet” maddesi, C. 3/501, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1991.
- Ali Bulaç, *Nuh’un Gemisine Binmek*, İstanbul 1992.
- Aldous Huxley, *Cesur Yeni Dünya*, İthaki Yayınları, İstanbul 2019.
- Aldous Huxley, *Ada*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1999.
- Burhan Köroğlu, “İbn Bâcce’nin Ahlak ve Siyaset Düşüncesi”, *Divân* 1996/1.
- Can Abdullah Günay, “Okulsuz Toplum”, Kitap-Tanıtım, *Akademik Matbuat*, Yıl:3, Cilt: 3, Sayı: 2, Aralık/December 2019.
- Fârâbî, *İdeal Devlet (El-Medinetü’l-Fâzıla)*, Vadi Yayınları, Ankara 1997.
- Frans van Bladel, *Utopisch Denken*, Streven, s. 107-117, 1973.
- Francis Bacon, *Yeni Atlantis*, Alfa Yayıncılık, İstanbul 2014.
- Fransis Fukayama, *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, Profil Kitap, İstanbul 2016.
- Gazalî, *Felsefenin Temel İlkeleri (Mekasid el-Felasife)*, Vadi Yayınları, Ankara 2001.
- Gazalî, *Filozofların Tutarsızlığı (Tehafüt-ül Felasife)*, Ahsen Yayınları, İstanbul 2002.
- Huriye Tevfik Mücahid, *Fârâbî’den Abduh’a Siyasi Düşünce*, İz Yayıncılık, İstanbul 1995.
- İbn Bâcce, *Tedbirü’l-Mütevahhid*, Çev: M. Uyanık-A. Akyol, Elis Yayınları, Ankara 2019.
- Abdülkerim Özeydın, “Asr-ı Saadet” maddesi, C. 3/501, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1991.

- Ivan Illich, *Okulsuz Toplum*, Şule Yayınları, İstanbul 2017.
- Karl Marx & Friedrich Engels, *Komünist Manifesto*, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.
- Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997.
- L. Laeyendecker, *Kritische Stemmen*, Maatschappijkritiek van Oudheid tot Heden, Damon, 2013.
- Mustafa Yıldız, “Yalnızlığın Felsefesi: İbn Bâcce’de Filozofun Yabancılaşması Sorunu”, *Felsefe Dünyası*, 2012/1, Sayı 55.
- Özcan Hıdır, *Hristiyan Kültürü ve Hadisler*, İnsan Yayınları, İstanbul 2017.
- Paul Carus, *Buda’nın Öğretisi: Gerçek Sözleri*, Onbir Yayınları, İstanbul 2006.
- Platon, *Devlet*, TİB Yayınları, İstanbul 1999.
- Thomas Michel, *Hristiyan Tanrıbilimine Giriş*, Orhan Basımevi, İstanbul 1992.
- Thomas More, *Ütopya*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.
- Tommaso Campanella, *Güneş Ülkesi*, Say Yayınları, İstanbul 2011.
- Yuval Noah Harari, *Sapiens*, Kolektif Kitap, İstanbul 2017.
- Yuval Noah Harari, *Homo Deus*, Kolektif Kitap, İstanbul 2017.
- Yuval Noah Harari, *21. Yüzyıl İçin 21 Ders*, Kolektif Kitap, İstanbul 2018.

Dizin

21. Yüzyıl İçin 21 Ders 133, 152
- A**
- Açık Toplum ve Düşmanları 34
- Ada 86, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 144, 151
- Adalet 28, 30, 34, 142, 147
- Ahlak 40, 59, 62, 65, 66, 143, 151
- Akl 16, 58, 64, 67, 77, 80, 143
- Aklî 58, 65, 66
- Akran Ağları 122
- Aldous Huxley 22, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 144, 151
- Ali Bulaç 103, 104, 105, 128, 151
- Âlim/(-ler) 101, 106, 107
- Almanya 81, 93
- Altı Günlük İşler Koleji 83
- Altın 28, 84, 86, 111, 129, 131, 147
- Altın Çağ 22
- Amaurote 69
- Amerikan 115, 125, 128
- Ampirik Veriler ve Matematik 138
- Anadolu 27
- Anti-sosyal 48
- Arap 101, 131
- Arapça 15, 99, 103
- Aristo/(-cu) 20, 21, 46, 57, 147
- Aristokrasi 29
- Aristokrat/(-ik) 27, 62, 155
- Arius 38
- Arnold Toynbee 116
- Asr-ı Saadet 99, 100, 103, 104, 151
- Asr-ı Saadet Gençliği 100
- Asr-ı Saadet Şehidleri 100
- Asr-ı Saadet Toplumu 100
- Atina 14, 27
- Avrupa/(-lı) 21, 72, 73, 75, 87, 88, 89, 90, 93, 94, 96, 97, 129, 145
- Ay-altı Dünya 46
- Ay-üstü Dünya 46
- Aziz Paulus 39
- B**
- Baba, Oğul ve Kutsal Ruh 35, 37, 38
- Bakır 111
- Baskıcı Rejim 29
- Basra 101

- Batı/(-lı) 15, 17, 19, 20, 35, 57, 66, 103, 104, 107, 112, 114, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 144, 147
 Bayağı ve Aşağı Toplum 53
 Beceri Merkezleri 122
 Bekçi 30, 32, 33
 Belçikalı 109
 Belh 45
 Benî Temîm 101
 Ben Salem 85, 86, 87, 88
 Berlin Üniversitesi 92, 93
 Beş yönetim tarzı 62
 Bidat 101
 Bilal Eryılmaz 105
 Bilge-Kral 21, 54, 142, 148
 Bilgelik Devleti 34
 Bilgi 10, 55, 89, 104, 105, 122, 137, 138
 Bilgisiz (cahil) 52
 Bilgi ve Meslek Eğitimi Merkezleri 122
 Bilim 17, 19, 111, 137
 Bilim dili 113
 Bilimler 18, 28, 65, 79, 135
 Bilimsel 17, 18, 19, 67, 89, 91, 92, 96, 107, 109, 110, 111, 112, 127, 138, 145, 146
 Bilimsel sosyalizm 91
 Birinci Dünya Savaşı 111
 Birleşme/ittisal 64, 67
 Bolkestein 129, 130, 131
 Bonn Üniversitesi 92
 Bozuk düzenler 28, 142
 Bozuk (fasık) 52, 53, 54, 60
 Budizm 66, 111
 Buhara 45
- C-Ç**
 Calabria 76
 Cato 80
- Cemaat 110
 Cesaret 30, 34
 Cesur Yeni Dünya 110, 151
 Cinsel 32, 33, 52, 94, 110, 113, 148
 Clementus 80
 Cosenza 75, 76
 Cumhuriyet 102, 142
 Çağdaş 98, 102, 116, 131
 Çin 84, 85, 136
 Çoğulcu İslami Model 104
 Çoktanrıca Yunan toplumu 14
- D**
 Dağ Vaazı 35, 37, 39, 43, 145, 147
 Dalmaçyalı 115
 Das Kapital 73, 93
 Değişmiş (mubaddala) 52, 53, 54
 Demokrasi 29, 103
 Demokratik 21, 33, 34, 72, 102, 131, 132, 143
 Deneyimler ve Hassasiyetler 138
 Devlet 18, 20, 21, 27, 28, 30, 33, 45, 46, 54, 61, 84, 105, 116, 147, 148, 151, 152
 Dimaşk 45
 Dinsel 75, 112
 Dinsel tören 113
 Distopya 20
 Diyalog 28
 Doğa filozofları 14
 Doğu 57, 66, 111, 132, 144
 Dünya Devleti 110
 Düşünce erdemi 67
- E**
 Eflâton 57
 Egemenlik 104, 149
 Eğitim 28, 32, 33, 45, 57, 77, 95, 109, 112, 114, 116, 117, 119, 121, 122, 123, 124, 130, 144, 145, 146
 Eleştirel bir dil olarak ütopya 141

- Eleştiri 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 33, 89, 106, 107, 118, 119, 138, 139, 141, 142, 144, 146
 el-Medînetü'l-cemâ'iyye (Aristokratik devlet) 53, 62
 el-Medînetü'l-Fâzıla 21, 46, 60
 el-Medînetü'l-imâmiyye (İmamet devleti) 62
 Emîr Osman b. Muammer 101
 Endülüs 57, 64
 Epimetheus 123
 Epimetheuscu 124
 Erdem/(-li) 21, 40, 49, 51, 52, 54, 58, 60, 61, 62, 71, 143
 Erdemli toplum 21, 51, 54, 143
 Erich Fromm 123
 Eski Ahit 36
 Eski ve güzel günler 23
 Eski Yunan 14, 22, 30
 Esseni/(-ler) 41
 es-Siyâsetü'l-Medeniyye 59
 Eşitlik 28, 32, 97, 130, 142, 147, 148
 Eşitsizlik 95
 Eutopya 20
 Evrensellik 126
 Evrimcilik 126, 148
 Ezen-ezilen 95
 Ezop masalları 15
- F**
 Faal Akıl 58, 64, 67
 Fâbl 13, 15
 Fârâb 45
 Fârâbî 11, 21, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 142, 143, 147, 148, 151
 Farsça 103
 Feodalizm 94
 Ferisiler 41, 42
 Fitrat 47
- Filozof-Kral 29, 54
 Filozoflar 106, 107
 Firavun 13
 Francis Bacon 21, 22, 83, 89, 142, 145, 147, 151
 Francis Fukayama 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 145, 148, 151
 Fransa 83, 109
 Fransız Devrimi 96, 97
 Friedrich Engels 11, 73, 91, 92, 93, 94, 142, 144, 148, 152
 Frits Bolkestein 129
- G**
 Gayri Safi Milli Hasıla 120
 Gazali 18, 19, 64, 101, 106, 151
 Geleceğin Kısa Tarihi 133
 Genç Hegelciler 92, 93
 Geri 55, 76, 96, 126, 130, 131
 Giritliler 31
 Giyecek 52
 Goethe 9
 Gök Tanrısı 42
 Göze göz, dişe diş kuralı 43
 Güç 77, 143
 Güneş Kentliler 77, 78, 81
 Güneş Ülkesi 75, 76, 78, 79, 80, 143, 152
 Güney Denizi 84
- H**
 Hâkim toplum 13
 Harranlı 45
 Havva 23
 Hayal 9, 10, 132, 141
 Hayvanî 58
 Hegel 104, 126, 127
 Hem Gök hem de Yeryüzü Tanrısı 42
 Herbert Marcuse 117

- Hesiodos 22
 H.G. Wells 22, 110
 Hicaz bölgesi 101
 Hikmet 30, 104, 105, 142, 147
 Hindistan 27
 Hokkabazlık 89
 Hollanda 129, 130
 Homo Deus 133, 146, 152
 Hristiyan/(-lik) 35, 36, 37, 38, 41, 42, 81, 84, 87, 88, 96, 97, 129, 145, 147, 152
 Hulefa-yi Raşidin 100
 Hz. Âdem 23
 Hz. Harun 14
 Hz. İbrahim 13
 Hz. İsa 11, 14, 22, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 87, 142, 145, 147
 Hz. Meryem 35
 Hz. Musa 13, 39, 42, 87, 145
 Hz. Peygamber 14, 99, 100, 104, 144, 147
- I-İ**
 Ivan Illich 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 146, 148, 151
 İblis 37
 İbn Bâcce 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 143, 147, 148, 151, 152
 İbn Hazm 101
 İbn Rüşd 19
 İbn Teymiyye 101
 İbrahimî dinler 42
 İğgüdüler 47
 İdeal Devlet 21, 28, 29, 45, 46, 54, 151
 İdealler 47, 141, 143, 148
 İkinci Dünya Savaşı 96, 111
 İleri 14, 30, 35, 38, 60, 65, 85, 101, 124, 126, 127, 130, 131, 145, 148, 149
 İlkel 95, 96, 98, 131
 İlk Neden 46
 İmamet 62, 155, 157
 İmam Zahirî 101
 İncil/(-ler) 35, 36, 37, 38, 39, 40, 136
 İngiliz 69, 109, 110, 145
 İngilizce 83, 113
 İngiltere 73, 81, 83, 93, 109
 İnsanlığın Kısa Tarihi 133
 İran 45, 102
 İskoçyalı 112, 113
 İslam 99, 100, 101, 102, 103, 107, 129, 130, 131, 148, 151
 İslamcılar 99, 103, 104, 106, 107, 142, 144
 İslamcılık 11, 102, 107, 144
 İslam Tarihi 100
 İslam ve Çoğulculuk 103
 İspanya 76, 81, 115
 İspanyol 76
 İspanyolca 84
 İsrail 37, 42, 125, 133
 İstikrar 110
 İsveç 81
 İşe yatkınlık 32
 İtalya 27, 76, 81, 109
 İtalyan 75, 143
 İttihad-ı İslam 102
 İyilik 28, 48, 77, 80
 İyonya 14
- J**
 Japon 108, 125
 Japon modernleşmesi 108
 Japonya 84
 Jimnastik 30, 31
 Jurgen Habermas 117

- K**
 Kadın, devlette erkeğe eşit olabilir mi? 30
 Kadın eksik erkektir 20
 Kadın-erkek eşitliği 20, 129
 Kadim Felsefe 111
 Kadir-i Mutlak 135
 Kaliforniya 109
 Kaos 29
 Kapitalist 97
 Karl Marx 11, 17, 73, 91, 92, 93, 94, 95, 117, 127, 142, 144, 148, 152
 Karl Popper 18, 34
 Karuna 113
 Kazakistan 45
 Kelile ve Dimne 15
 Kimlik 110
 Kiryat Ata 133
 Kitap Dergisi 103, 104
 Klinik 129
 komünistler 96
 Komünist/(-ler) 73, 91, 93, 95, 97, 98, 132, 148, 149, 152
 Komünist Manifesto 91, 93, 95, 97, 98, 148, 152
 Komünizm 32, 93, 96, 98, 132, 145, 149
 Konstantin 36, 42
 Kral 8. Henry 69
 Krom Sarısı 110
 Kudüs 36, 87, 134
 Kudüs İbrani Üniversitesi 134
 Kur'an-ı Kerim 99
 Kutsal Metinler ve Mantık 137
 Kuzey Afrika 66
 Kuzey Almanya 81
 Kuzey Amerikalı 116
 Küçük âlem 58
- L**
 Laeyendecker 22, 152
 La Fontaine 15
 Liberal 34, 52, 97, 103, 104, 125, 126, 128, 129, 130, 132, 144, 145, 149
 Liberalizm 127, 129, 132, 145, 148, 149
 Liberal/Serbest Toplum 53
 Londra 69, 83, 93
- M**
 Maden 113, 114
 Makedonyalar 31
 Mammona 37
 Manevi 40, 41, 89, 114, 145
 Manifesto 91, 93, 94, 95, 97, 98, 148, 152
 Marxist sosyalizmi 92
 Marxizm 128, 148
 Matematik 27, 138
 Matta İncili 36, 37, 39, 40, 41
 Matthew Arnold 109
 Medine 21, 101, 103, 104, 105, 106, 144
 Medine Sözleşmesi 104, 105
 Medînetü'l-kerâme (Şeref devleti) 62
 Medînetü't-teğallub (Zorba devlet) 62
 Medine Vesikası 103, 144
 Mehmet Akifler 107
 Mekasid el-Felasife 19, 151
 Mekke 101
 Merv 45
 Meşşai 46, 147
 Mevlana Şibli 100
 Mısır/(-lı) 13, 14, 27, 38, 45, 125
 Millet Meclisi 69
 Mistik 9, 41, 66

- Mitler 118
 Modern 17, 22, 23, 31, 34, 46, 73, 75, 89, 94, 96, 99, 102, 104, 106, 107, 114, 117, 123, 124, 128, 144, 148
 Mokşa 113
 Muhammed bin Abdülvehhab 101
 Musevi/(-lik) 36, 42
 Mutezile 18
 Mutlakçılık 126
 Mutluluk 29, 48, 50, 51, 52, 54, 79, 99, 111, 133, 134, 136, 137, 143
 Muvahhidler Devleti 66
 Mükemmele ulaşma 47
 Müslüman/(-lar) 18, 19, 21, 46, 57, 67, 99, 100, 102, 103, 105, 106, 107, 129, 130, 131, 143, 144, 147
 Müşrik 105
- N**
 Nachoran 87
 Nasıra 41
 Nasıralılar 41
 Necid 101
 Nesturi 45
 New York 116
 Nübüvvet 13, 39, 40
- O-Ö**
 Okulsuz Toplum 115, 124, 146, 151
 Oligarşi 29
 Ortaçağ 20
 Ortadoğu 103, 125
 Ortak 13, 21, 28, 32, 49, 51, 52, 55, 64, 66, 78, 79, 80, 122, 125, 141, 142, 147, 148
 Ortodoks 41
- Osmanlı 102, 105, 106
 Otrar 45
 Ölü Deniz 41
 Ömer Rıza Doğrul 100
 Önderlik 28, 29, 46
 Öze dönüş 102
 Öznellik 126
- P**
 Pala 111, 112, 113
 Palaca 113
 Palalılar 112, 113, 114
 Papa 11. Pius 69
 Paradoksal 119
 Paris 93
 Partner 122
 Paulo Freire 116
 Peru 84
 Petrol 111, 113, 114
 Platon/(-cu) 11, 20, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 46, 54, 55, 56, 59, 78, 80, 142, 143, 147, 148, 152
 Politik Ekonominin Eleştirisine Katkı 17
 Pomeranya 81
 Popper 18, 34
 Prometheus 123, 124
- R**
 Rab 37
 Radikal hümanist 123
 Reel Sosyalizm 96
 Refah Devleti 97
 Reformlar 90
 Rekabi 41
 Ren 92
 Rendang 113
 Roma Gregorian Üniversitesi 115
 Romalılar 77
 Rönesans 20, 22, 34

- Ruh 35, 37, 38
- S-S**
 Sadukiler 41
 Salzburg Üniversitesi 116
 Sâmânîler Devleti 45
 Samiriler 41
 Sanatlar 28
 Sanskritçe 15, 113
 Sapkın (dalla) 52, 54, 112
 Sapkın Toplum 54
 Sarakusta 57
 Savaş 29, 71, 94, 96, 106, 107, 109, 114, 134, 149
 Semerkant 45
 Sevgi 77, 143
 Sevişme yogası 113
 Sınıfsal 73, 95, 98
 Sicilya 27
 Sîratu'l-furs 61
 Siretü'n-nebi 100
 Sofistler 14
 Soğuk Savaş 96, 125, 149
 Sokrat 28
 Sokrates 14, 27, 80
 Somma Theologica 75
 Sosyal demokratlar 97
 Sosyalistler 97
 Sosyalizm 73, 91, 92, 96, 98
 Sömürgecilğe 102, 149
 Stilo 76
 Süleyman Evi 83, 86, 88, 145
 Süleyman Nedvi 100
 Sünnet 86, 102
 Şeref 53, 62, 158, 160
 Şeref ve Gösteriş Düşkünü Toplum 53
 Şeytan 37
 Şiir 27, 57, 110
- T**
 Tanrı 23, 28, 35, 37, 38, 42, 43, 54, 80, 81, 86, 104, 135
 Tanrısal 38
 Tarihin Değil, Modernizmin Sonu 128, 160
 Tarihin Sonu 125, 126, 127, 128, 131, 132, 145, 151
 Tarihin Sonu ve Son İnsan 126, 151
 Tartışmalar 28, 103, 107
 Tasavvufi 66
 Tedbirü'l Mütevahhid 58
 Tehafüt-ül Felasife 19, 151
 Telesio 75
 Teori 66
 Teorik 65, 67, 112, 126, 132, 148
 Teorik bilimler 65
 Tevrat 23, 43
 Thomas More 11, 20, 21, 22, 69, 70, 72, 73, 91, 142, 143, 147, 148, 152
 Timokrasi 29
 Tommaso Campanella 11, 21, 22, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 143, 147, 148, 152
 Toplum 10, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 28, 30, 33, 34, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 71, 72, 76, 78, 79, 84, 87, 96, 98, 105, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 123, 124, 137, 139, 143, 144, 146, 147
 Toplum eleştirisi 23, 42, 72, 79, 89, 139
 Trier 92
 Trinite (teslis) doktrini 35
 Tryphon 37
 Tur Dağı 14
 Türkistan 45

Türkiye 102, 103

U-Ü

Ulus-devlet 107, 118, 144

Urduca 103

Utrecht 75

Uyeyne 101

Uzakdoğu 112

Uzlet 64

Üçlü birlik 37, 38

Üç temel ilke 102

Üçüncü Dünya Ülkeleri 128

Ütopik 21, 22, 34, 35, 43, 73, 91,
94, 124, 147, 148Ütopya 9, 10, 11, 19, 20, 21, 22,
24, 25, 27, 34, 35, 43, 56, 57, 58,
69, 70, 71, 72, 73, 89, 91, 92, 104,
110, 111, 115, 125, 126, 132, 137,
141, 142, 143, 145, 147, 148, 152**V**

Vaftizciler 41

Vaftizci Yahya 41

Vahiy Meleği 67

Vahşi uluslar 72

Vehhâbilik 101

Venedik 76

Vesayet düzenleri 149

Vesiç 45

Viyana 115

W

Wuppertal 93

Y

Yabancılar Evi 84, 86

Yahudi/(-ler) 35, 36, 37, 41, 42,
86, 87, 88, 92, 105, 115, 133, 134,
145

Yalnız Adam 57, 66, 143

Yalnız yaşamak 64

Yaratılış 23

Yeni Atlantis 83, 84, 87, 89, 145,
151

Yeni Dünya 81, 110, 128, 151

Yeni Eflâtuncu 58

Yiyecek 52

Yoga 113, 144

Yönetim tarzı 29, 61, 62

Yunan 14, 15, 22, 27, 30, 34, 46,
135Yuval Noah Harari 133, 134, 135,
136, 137, 138, 139, 146, 148, 152**Z**

Zapotele 72

Zelotlar 41

Zen Budizmi 111

Zihinsel 10, 64, 66, 100, 104, 136,
142, 147

Zina 39, 43

Zorba/(-lık) 15, 29, 53, 62, 158

ELEŞTİRİ VE ÜTOPYA

Bu çalışmada, geçmişten günümüze doğru, farklı zaman ve mekânlarda yazılmış 13 ütopya eseri incelenmektedir. Bu eserleri incelerken çıkış noktamız, bu eserlerin toplumsal bir eleştiri metni olarak okunabilecekleridir. Her ne kadar ütopya yazarları kendi kişisel hayat hikâyelerine bağlı olarak bu metinleri yazmışlarsa da aslında kendi ve belki de toplum adına iki şeyi yapmışlardır. İlk olarak mevcut reel duruma yönelik –bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak– bir eleştiri yapmışlar. İkinci olarak bu eleştirilere bağlı olarak daha aşkın bir dünyanın kapılarını aralamışlardır, yani mevcut dünyanın karşısına yeni bir dünya koyarak başka bir dünyanın mümkün olduğunu göstermeye çalışmışlardır.

Her iki işlevi de dikkate alarak Platon’dan Hz. İsa’ya, Fârâbî’den Thomas More’a, Campanella’dan Karl Marx ve Friedrich Engels’e, İslamcılık’tan Francis Fukayama’ya kadar birçok ütopya kitabını sizler için inceledik, hangi eleştiri ve özlemleri dile getirdiklerini ifade etmeye çalıştık. Farklı dünyalardan ve zamanlardan seçilmiş olan bu ütopyaların bizim hayal dünyamızı geliştireceğine olan inancımızla, paylaşmayı bir ödev ve sorumluluk olarak gördük.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7471-57-2

9 786257 471572